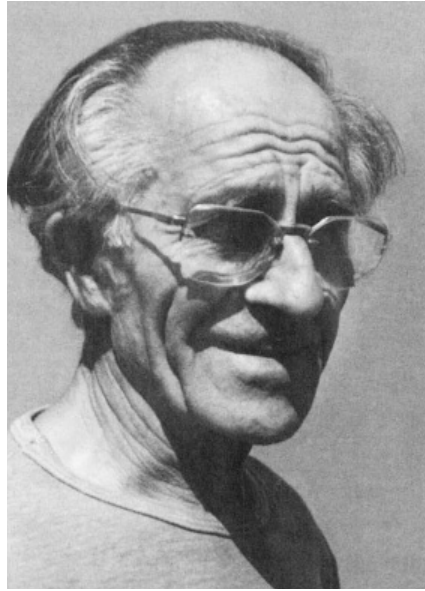

Vzpomínka na Václava Adolfa Kovaniče, významnou osobnost spjatou s Masarykovou univerzitou

Vzpomínáme 105. výročí narození akademického sochaře a medailéra Václava Adolfa Kovaniče, jehož širokospektrá umělecká tvorba je spojena i s brněnskou Masarykovou univerzitou. Narodil se 27. září 1911 v Javoří u Bílska v dnešním Polsku, zemřel 28. března 1999 v Kyjově. V letech 1927–1931 absolvoval Vyšší průmyslovou kamenicko-sochařskou školu v Hořicích, 1935–1936 studoval na Umělecko-průmyslové škole u prof. J. Mařátky a v dalších letech, 1936–1939 a následkem přerušení studia za okupace ještě v r. 1946, na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Španiela, kde zůstal i po studiích až do roku 1954. Za dobu pražského působení vytvořil řadu neopakovatelných děl volné figurální plastiky vyznačujících se lehkostí a volností umělcova projevu. Tvořil v rozmanitém materiálu – olovu, terakotě, mramoru.

V roce 1954 učinil rozhodný krok, opustil natrvalo Prahu a přesídlil do rodiště své matky, do Hovorán na Kyjovsku, kde působil po celý život. Nebyla to jen rázná změna prostředí a okruhu zadavatelů, ale i počátek jeho druhé a nejdelší tvůrčí etapy v jeho životě. Jako někdejší nejlepší Španielův žák se zaměřil především na tvorbu medailí a plaket. Skromnost, houževnatost, přemýšlivost, senzitivita, mimořádné nadání portrétisty, to vše podmiňovalo úspěchy, kterých v oboru medailérství dosáhl za dobu pětaticeti let.

Vytvořil stovky děl, v nichž zachytil podobu význačných osobností především z řad světově významných vědců, umělců a filozofů. Za stěžejní považujeme medaile a portrétní medailony na G. Mendela, J. E. Purkyně, T. G. Masaryka, J. A. Komenského, L. Janáčka, E. Babáka, L. Pasteura, B. Seklu, N. I. Vavilova, J. Jambora, L. van Beethovena, J. Haška, O. Březinu, P. Baduru-Skodu, R. Firkušného, O. Kubína, J. Uprku, A. Slavička, S. Radhakrišnana,

R. Thákura. Proslavil se sérií šestnácti portrétních medailí na veterinární vědce a pedagogy pro Vysokou školu veterinární v Brně, řadou medailí lékařů-vědců především s brněnskou působností, a sérií portrétů prvních moravských archeologů a antropologů umístěných v pavilonu Anthropos v Moravském zemském muzeu v Brně.

Opakovaně se ve své tvorbě vracel k několika oblíbeným osobnostem, „géniům lidského ducha“, z řad filozofů, myslitelů, vědců, umělců, jak bylo patrné i z jeho vyznání: „*Sílu k žití do roku 1989 jsem čerpal z myšlenek Jana Husa, Jana Amose Komenského, T. G. Masaryka a Rabindranátha Thákura.*“

Zakladateli brněnské univerzity T. G. Masarykovi, kterého hodnotil především jako filozofa, věnoval několik figurálních plastik v terakotě a bronzu. Kovaničova busta T. G. Masaryka má nyní čestné umístění v nově zrekonstruované renesanční

radnici v Kyjově. Blízká mu byla také osobnost J. E. Purkyně, jehož jméno nesla Masarykova univerzita v delším mezidobí, v letech 1960 až 1990. K tak všestranné osobnosti lékaře, fyziologa, přírodovědce, překladatele a vysokoškolského pedagoga, jakou byl J. E. Purkyně, se v tvorbě vrátil několikrát. Vznikly portrétní medailony a medaile na Purkyně samotného nebo v kombinaci s edagogickou nebo lékařskou tematikou. Více než za zmínku stojí ražená medaile k 70. výročí založení brněnské univerzity, která má na averzu symboly univer-

zity a jejich fakult a latinský opis UNIVERSITAS PURKYNIANA CONDITA ANNO 1919, na reverzu je portrét J. E. Purkyně s opisem JAN EVANGELISTA PURKYŇE 1787–1869 a v poli sign. KOVANIČ 1987. Pro tuto stranu medaile byl užít Purkyňův portrét zhotovený již v r. 1987, když bylo 200. výročí jeho narození. Je paradoxní, že medaile byla zhotovena těsně před návratem k původnímu názvu univerzity, o čemž neměl nikdo, ani autor medaile, tehdy ani tušení. Přitom však zakomponoval do pole medaile na jejím averzu zcela záměrně méně znatelné „M U“, tedy zkratku původního názvu univerzity, který jí byl v následujícím roce 1990 navrácen.

Opakovaně se ve své tvorbě vracel také k hudebnímu skladateli Leoši Janáčkoví, který byl velkým přínosem nejen pro hudební svět, ale i pro Masarykovu univerzitu a v r. 1925 byl jmenován dokonce prvním jejím čestným doktorem. Svůj vřelý vztah k MU prokázal svými skladbami, věnovanými v boji o její založení a posléze odkazem své hudební i literární tvorby a přenecháním autorských práv Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. V. A. Kovanič je autorem několika odlišných Janáčkových medailí ražených v bronz a dokonce i ve stříbře, portrétních medailonů odlitých v bronz, figurálních plastik i Janáčkovy busty. Jedna z Janáčkových medailí se nachází dokonce v Llangollem v severním Walesu v Británii,

v místě každoročních soutěžních hudebních festivalů, kterých se zúčastňují i české hudební a pěvecké soubory.

V. A. Kovaniče zaujala také osobnost Prof. MUDr. a MVDr. Edwarda Babáka (1873–1926), jenž se velkou měrou zasloužil o budování vysokého školství v Brně počínaje r. 1919, tedy od roku založení MU. Založil Vysokou školu veterinární, byl spoluzakladatelem Vysoké školy zemědělské, nynější Mendelovy univerzity,

založil a budoval na Lékařské fakultě MU fyziologický a biologický ústav. V letech 1921 až 1922 byl děkanem Lékařské fakulty MU, v letech 1924 až 1925 byl rektorem MU. Kovaničova ražená dvoustranná medaile i lité portrétní medailon na Edwarda Babáka vznikly v r. 1973 k 100. výročí jeho narození a nacházejí se ve sbírkách Moravského zemského muzea.

K jmenovaným osobnostem, ke kterým Kovanič obracel svoji pozornost, patřil také J. A. Komenský. Lité portrétní medailon nechyběl mezi exponáty Kovaničových výstav, zúčastnil se také soutěžního návrhu na jubilejní 10 Kčs J. A. Komenského. Jeho ražené medaile jsou zavěšeny na řetězech insignií brněnských vysokých škol včetně Pedagogické fakulty MU.

K Masarykově univerzitě se váže také osobnost Gregora Mendela na jehož objev zákona o dědičnosti a jeho uplatnění v rozvoji nové vědní disciplíny – genetiky se Kovanič ve své tvorbě intenzivně zaměřil, a to v rozsahu celosvětové působnosti.

Na tomto poli sklídl největší úspěchy. Nežůstalo jen u série Mendelových ražených medailí, z nichž první tři byly raženy v jednom roce (1965), u příležitosti Mendelova vzpomínkového symposia, 100. výročí objevu zákona dědičnosti, 100. výročí objevu křížení rostlin. Následovaly další: tzv. Ovocnářská medaile ke 100. výročí jeho úmrtí z roku 1984, tzv. Meteorologická medaile z r. 1987, tzv. Včelařská medaile z r. 1990. Kovaničova tvorba s mendelovskou a genetickou tematikou vyvrcholila v posledním desetiletí jeho života (1990–1999), kdy v něm převládlo původní zaměření sochaře.

Navazuje kontakt s Centrem pro výzkum dědičnosti dětských chorob v Greenwoodu v Jižní Karolině (Greenwood Genetic Center). Prvním dílem, které pro Centrum vytvořil, byla pamětní deska na G. Mendela, následovala Mendelova busta v bronzu a dále figurální plastika dítěte, chlapce držícího v ruce hrách, symbolizující úspěšné Mendelovy objevy o zákonech dědičnosti, provedená v životní velikosti. Jeho dílům se dostalo v Greenwoodu vysokého uznání a byl vyzván, aby zhotovil bustu jeho sponzora a zakladatele Jima Selfa, která je tam ve venkovním prostoru osazena. Byla zho-

tovena v bronzu a v r. 1999 také v kararském mramoru, s nímž, mimo jiné, Kovanich také rád pracoval. Těmito závěrečnými monumentálními díly figurální plastiky překročil zcela rámec regionálního tvůrčího zaměření a vřadil se mezi světové umělce svým posláním i významem.

Největší část pozůstalostního Kovanichova fondu je uložena v Moravském zem-

ském muzeu v Brně, včetně jeho pracovních skic, sádrových modelů medailí, pamětních desek a forem pro jejich odlití, včetně jeho pracovního sochařského stojanu a nástrojů pro sochařskou a medailérskou tvorbu.

Taťána Kučerovská

Použité fotografie: T. Kučerovská, K. Jursa, Archiv MU